

Lingua, patrimonio e coñecemento tradicional

Plan Proxecta (2018/2019)

AS MEDIDAS

Caderno de traballo

Fotografía do Museo do Pobo Galego

O sistema métrico decimal é unha convención relativamente recente. En España os pesos e medidas unificáronse por lei a mediados do século XIX, mais así a todo seguiron usándose, ao mesmo tempo, os sistemas tradicionais. En Galicia as medidas tradicionais e os seus nomes foron especialmente resistentes. Este cuestionario pretende recoller as formas existentes en cada lugar xunto coa equivalencia aproximada no sistema de medidas actual (sistema métrico decimal).

Nome e apelidos da persoa responsable da enquisa:

Centro de ensino:

Curso:

Lugar en que se recolleu a información*:

Concello:

Parroquia:

DATOS DO/DA INFORMANTE

Muller   Home

Año de nacemento:

Lugar e concello de nacemento:

Lugar e concello de residencia:

Observacións:

*Indicaranse as denominacións oficiais recollidas no Nomenclátor (<https://www.xunta.gal/nomenclator>) elaborado pola Comisión de Toponimia da Xunta de Galicia.

1. Para o viño e outros líquidos sempre se empregaron medidas de capacidade, mais eran diferentes do litro actual. Indaga nos seus nomes e na forma dos recipientes usados para medilas.
Como se chama a medida equivalente a, aproximadamente, 16 litros? Que forma ten? Se fose outra a equivalencia, indícao.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía Debuxo Audio
 Non

2. A medida anterior ten os seus múltiplos e as súas fraccións.

2.1. Como se chama a medida que equivale a dúas das anteriores, polo tanto, en principio, a 32 litros?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

2.2. E se equivale non a dúas, senón a oito delas? ($16 \times 8 = 128$ litros, ou a cantidade que corresponda).

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

2.3. Existe unha medida equivalente a 8 litros, polo tanto á metade da que tomamos como base? Como se chama?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

2.4. Existen outras fraccións? En caso afirmativo, indica o seu nome e a equivalencia en litros.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

3. Outras medidas tradicionais eran inferiores ao litro actual.

3.1. Como se chama a medida que equivale a medio litro? Se é posible, anota que forma ten (non ten por que ser igual á da foto).

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

3.2. Existen outras medidas tradicionais para cantidades pequenas de líquido?
En caso afirmativo, indica o seu nome e equivalencia moderna, e pregunta con que se mide.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía   Debuxo   Audio

Non

4. Os cereais e outros produtos sólidos tamén se medían por capacidade, non por peso. Para iso, usábase un caixón de madeira, cunha forma igual ou semellante ao da foto. Podía ter compartimentos para as fraccións. Como se chama esa medida?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

5. Como estas medidas tradicionais eran de capacidade, a equivalencia en gramos depende moito do que se estea medindo e do tamaño do caixón usual en cada zona de Galicia.

Indica a equivalencia aproximada en quilogramos desa antiga medida, nesa localidade, segundo o produto que se estea medindo. Podes completar a táboa con outros produtos.

millo	
trigo	
centeo	
avea	
castañas	
patacas	
sal	

6. A medida da pregunta 4 tamén ten os seus múltiplos e fraccións.

6.1. Como se chama a medida que equivale a 2 das anteriores?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

6.2. E se equivale a 4? Nalgúns lugares a equivalencia é con 5 ou máis medidas: se na túa localidade non equivale a 4, indica cal é a equivalencia.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

6.3. E como se chama a que só equivale á metade da medida da pregunta número 4?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crezas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía   Debuxo   Audio

Non

7. Ao medir, o caixón pode estar acugulado ou non. Como se chama a peza de madeira que se usa para deixalo raso por riba? Que forma ten?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

8. Na costa tamén se usan medidas de capacidade para medir o marisco e outros produtos da pesca.
Que recipientes se usan, por exemplo, para medir as ameixas e outros moluscos? Ordénaos de menor a maior e indica a forma e a equivalencia aproximada en quilos.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

9. As medidas tradicionais de superficie derivan das de capacidade. En orixe responden á pregunta: cantos caixóns de gran son necesarios para sementar esta porción de terreo?

9.1. Cal é o nome que recibe a unidade básica para medir superficie? Anota a cantos m² equivale.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

9.2. Como se chama a medida que equivale a 1/12 da anterior? Se non é esta exactamente a equivalencia, indícao.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

9.3. E se equivale a 1/24, polo tanto á metade da preguntada en 9.2? Se non é esta exactamente a equivalencia, indícao.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

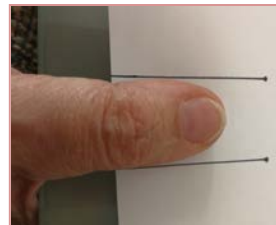
10. Para pequenas medidas de lonxitude empregábanse as extremidades humanas. Repara nestas en que só se empregan os dedos das mans. Comproba cales delas se usan ou usaron na localidade e anota os seus nomes.

10.1. Co ancho do dedo polgar.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

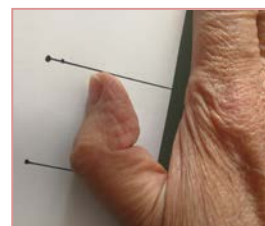
Definición:

10.2. Coa lonxitude da segunda falanxe do dedo polgar (do cotelo á punta).

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

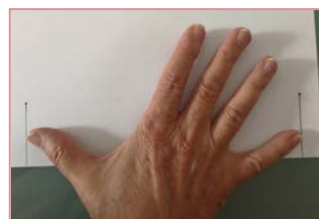
Definición:

10.3. Dende a punta do dedo polgar á do maimiño, coa man ben aberta.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

10.4. Dende a punta do dedo polgar á do índice.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

10.5. Dende a punta do dedo polgar á do maior.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

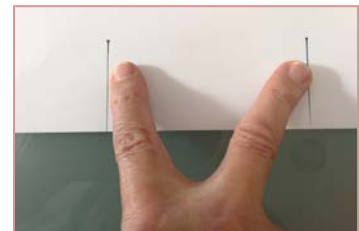
Definición:

10.6. Dende a punta do dedo índice á do maior.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

10.7. Co ancho dos catro dedos longos xuntos.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

11. Para medir o peso cómpre ter un instrumento específico, que pode ser de moitos tipos.

11.1. Este é dos máis antigos. O que se quere pesar colga do brazo pequeno e polo máis grande, graduado, faise correr un peso. Como se chama?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

11.2. Outros teñen dous pratos que cómpre equilibrar. Nun está aquilo que se quere pesar; no outro van os pesos. Que nome recibe este tipo?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

11.3. Para grandes pesos ou grandes volumes empréganse instrumentos con plataforma. Como se chama este tipo?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

11.4. Outros teñen unha agulla que se move marcando o peso. Como se chaman estes?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

11.5. Como se chaman as pezas de metal que se usan para calibrar o peso?

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

- Si: Fotografía   Debuxo   Audio
 Non

12. As antigas medidas de peso son anteriores ao sistema métrico decimal. Por iso poden ter equivalencia diferente segundo a localidade ou comarca. Indica a que cantidade equivalen en gramos as seguintes.

12.1. Arroba ou arroa (di como se chama exactamente nese lugar).

Resposta:

Categoría gramatical:

Definición:

12.2. Libra.

Resposta :

Categoría gramatical:

Definición:

12.3. Onza.

Resposta:

Categoría gramatical:

Definición:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía   Debuxo   Audio

Non

13. Outras medidas. É probable que a persoa entrevistada coñeza outras medidas tradicionais fóra do sistema métrico decimal. Se é así, anota o nome, a equivalencia e o uso.

Modelo:

ALMUDE Medida de capacidade para líquidos. Arredor de 25 litros se é de viño e de 30 se é de aceite. Medíase cunha especie de xerra de base cadrada, demadeira.

ALMUDE Medida de capacidade para líquidos. Non lle acorda a equivalencia. Non se usa unha medida específica.

ALMUDE Medida de capacidade para o viño. Arredor de 20 litros. A medida é unha xerra de folla de lata.

Resposta 1:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 2:

Categoría gramatical:

Definición:

Resposta 3:

Categoría gramatical:

Definición:

Outras respostas:

Comentarios (usos, refráns, coplas, crenzas...):

Sacaches algunha fotografía, fixeches un debuxo ou gravaches un audio?

Si: Fotografía   Debuxo   Audio

Non